

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I.**, bývajúceho v P., proti žalovanému **M.**, bývajúcemu v P., zastúpenému JUDr. L., advokátom so sídlom v P., **o zaplatenie 56 429,66 € (1 700 000 Sk) s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 12 C 155/2006, na dovolanie žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 11. júna 2008 sp. zn. 1 Co 112/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 11. júna 2008 sp. zn. 1 Co 112/2007 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prešov rozsudkom z 29. marca 2007 č.k. 12 C 155/2006-96 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi 1 700 000 Sk spolu so 6 % úrokom z omeškania od 13. mája 2005 do zaplatenia; vo zvyšnej časti žalobu zamietol a účastníkom nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že 6. decembra 1999 účastníci konania a manželka žalobcu uzavreli zmluvu o budúcej zmluve, ktorej predmetom bol predaj nehnuteľností v k.ú. P., vedené na LV č. X. ako rodinný dom súpisné číslo X. a parcela č. X. - zastavaná plocha vo výmere X. m² a v ktorej sa žalobca a jeho manželka (ako kupujúci) zaviazali zaplatiť žalovanému (ako predávajúcemu) preddavok na kúpnu cenu 2 000 000 Sk (ďalej len „preddavok“). K zaplateniu preddavku došlo jednotlivými splátkami: 9. decembra 1999 - 600 000 Sk, 17. decembra 1999 - 800 000 Sk a 21. decembra 1999 - 600 000 Sk. K uzavretiu kúpnej zmluvy do termínu stanoveného v zmluve o budúcej kúpnej zmluve nedošlo. Konanie o nahradenie prejavu vôle na uzavretie kúpnej zmluvy v zmysle § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka začaté na návrh žalovaného (predávajúceho) bolo právoplatne zastavené 12. mája 2005 uznesením Okresného súdu Prešov z 26. októbra 2004 č.k. 10 C 502/2000-52. Za dôvodnú súd nepovažoval námietku žalovaného ohľadne prekážky veci právoplatne rozhodnutej; pri posudzovaní tejto námietky vychádzal z odlišných skutkových okolností, za

ktorých žalobca uplatňoval vrátenie preddavku v tomto konaní a vo veci vedenej pred Okresným súdom Prešov pod sp. zn. 7 C 84/2000. Pokiaľ ide o žalovaným vnesenú námietku premlčania, súd nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia 1 700 000 Sk (vrátenie preddavku) nepovažoval za premlčaný, pretože objektívna a subjektívna premlčacia doba na uplatnenie tohto práva v zmysle § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka nezačala plynúť, keďže jednoročná lehota uvedená v § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka má vo vzťahu k jej plynutiu odkladací účinok. Žalovaný v jednoročnej lehote odo dňa, keď účastníci mali uzavrieť kúpnu zmluvu, podal žalobu o nahradenie vyhlásenia vôle s uzavretím kúpnej zmluvy. Premlčacia doba (objektívna a subjektívna) mohla začať plynúť až po právoplatnom zastavení konania o nahradenie vyhlásenia vôle v zmysle § 50 ods. 2 Občianskeho zákonníka (12. mája 2005), najskôr 13. mája 2005, kedy žalobca po prvý raz mohol uplatniť svoje právo na vrátenie zaplateného preddavku. K premlčaniu žalobcovho práva nedošlo, pretože žaloba bola podaná 19. júna 2006. O úrokoch z omeškania rozhodol podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka a výrok o náhrade trov konania odôvodnil § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Prešove na odvolanie žalovaného rozsudkom z 11. júna 2008 sp. zn. 1 Co 112/2007 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa; účastníkom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania a vyslovil, že proti jeho rozhodnutiu je dovolanie prípustné a dovoláciu otázku vymedzil nasledovne: „či objektívna premlčacia lehota uvedená v § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v ktorej sa možno domáhať vydania bezdôvodného obohatenia spočívajúceho v tzv. zálohe na budúcu kúpnu cenu podľa zmluvy o budúcej zmluve plynie (prípadne za akých podmienok) aj počas konania začatého na návrh druhého účastníka zmluvy o budúcej zmluve, v ktorom sa tento účastník domáha nahradenia vyhlásenia vôle na uzavretie kúpnej zmluvy podľa § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka“. Pri rozhodovaní vychádzal z toho, že žalobca na základe dojednania v zmluve o budúcej zmluve uhradil žalovanému preddavok k 21. decembru 1999 vo výške 2 000 000 Sk a že k následnému uzavretiu kúpnej zmluvy už nedošlo. Súdne konanie iniciované žalovaným o nahradenie prejavu vôle s uzavretím kúpnej zmluvy podľa § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré bolo vedené pred Okresným súdom Prešov pod sp. zn. 10 C 502/2000 bolo na základe späťvzatia žaloby právoplatne zastavené 12. mája 2005. Nevrátenie preddavku potom, čo nedošlo k uzavretiu kúpnej zmluvy, odvolací súd považoval za bezdôvodné obohatenie v zmysle § 451 ods.1 Občianskeho zákonníka, ktoré je povinný žalovaný vydať žalobcovi (§ 456 Občianskeho zákonníka). Odvolací súd považoval za správny záver súdu prvého stupňa, že konanie vedené na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 7 C 84/2000 o vydanie

plnenia z neplatnej zmluvy o budúcej zmluve, právoplatne skončené zamietavým rozhodnutím, netvorí prekážku veci právoplatne rozsúdenej (§ 159 ods. 3 O.s.p.), a to pre iné (odlišné) skutkové okolnosti, na základe ktorých žalobca uplatnil právo na vrátenie preddavku. Stotožnil sa aj so záverom súdu prvého stupňa o nepremlčaní žalobcovho práva na vydanie bezdôvodného obohatenia a pre svoj právny záver v tomto smere pripustil dovoláciu otázku, ktorú považoval za právne významnú v tom, či objektívna premlčacia doba na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka začala plynúť 13. mája 2005, t.j. nasledujúcim dňom po nadobudnutí právoplatnosti uznesenia Okresného súdu Prešov z 26. októbra 2004 č.k. 10 C 502/2000-52, ktorým bolo konanie o nahradenie vôle podľa § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka zastavené. Podľa jeho názoru žalovaný od právoplatnosti uvedeného uznesenia na splnení zmluvy už netrval a nasledujúci deň (13. máj 2005) treba považovať za prvý deň vzniku bezdôvodného obohatenia; do tohto času prijatý preddavok predstavoval časť kúpnej ceny záväzkového vzťahu. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 150 O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dovolanie. Jeho prípustnosť dôvodil ustanovením § 238 ods. 3 O.s.p. a dovolanie odôvodnil ustanovením § 237 písm. d/ O.s.p. (v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo) a ustanovením § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. (napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci). Navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok odvolacieho súdu (alternatívne aj rozsudok súdu prvého stupňa) a vec vrátil odvolaciemu súdu (alternatívne súdu prvého stupňa) na ďalšie konanie. Uviedol, že ako v konaní vedenom pred Okresným súdom Prešov pod sp. zn. 7 C 84/2000, tak aj v tomto konaní sa žalobca proti nemu domáhal vrátenia rovnakého nároku (preddavku) na základe rovnakých skutkových okolností. Právoplatné rozhodnutie vo veci Okresného súdu Prešov vedené pod sp. zn. 7 C 84/2000 tvorí prekážku veci právoplatne rozhodnutej pre uvedené konanie. Nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom dovolateľ videl v posúdení plynutia (začiatku i skončenia) objektívnej trojročnej premlčacej doby, ktorá sa podľa jeho názoru viaže na vznik bezdôvodného obohatenia; v danom prípade bezdôvodné obohatenie uplynutím dojednanej doby na uzavretie kúpnej zmluvy (30. marca 2000). Objektívna trojročná premlčacia doba uplynula 30. marca 2003. V rámci tejto doby mohol žalobca v subjektívnej dvojročnej premlčacej dobe podať žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia. Beh objektívnej alebo subjektívnej premlčacej doby nie je závislý od toho, či a kedy bola žaloba o nahradenie prejavu vôle vzatá späť; z uvedených dôvodov považoval námietku premlčania za dôvodnú.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu pochyboval o správnosti a dôvodnosti pripustenia dovolania odvolacím súdom, nesúhlasil s tvrdením žalovaného o premlčaní práva na vydanie bezdôvodného obohatenia, ani s tým, že v danej veci ide o prekážku veci právoplatne rozhodnutej. Za správny považoval právny záver odvolacieho súdu, pokiaľ ide o posúdenie otázky vzniku bezdôvodného obohatenia i začiatku plynutia premlčacej doby. Zdôraznil, že na strane žalovaného ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie. Navrhol, aby dovolací súd dovolanie žalovaného zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je dôvodné.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V zmysle § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku i uzneseniu), ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z väd uvedených v § 237 O.s.p., vyplýva pre dovolací súd z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolateľ existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 písm. a/ až c/ a e/ až g/ O.s.p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

S prihliadnutím na obsah dovolania, v ktorom dovolateľ vytýkal súdom, že rozhodli vo veci, o ktorej sa už právoplatne rozhodlo, sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či konanie nie je postihnuté vadou v zmysle § 237 písm. d/ O.s.p.

Podľa názoru dovolateľa konanie trpí procesnou vadou v zmysle § 237 písm. d/ O.s.p., nakoľko o vrátení preddavku prijatého žalovaným od žalobcu na základe zmluvy o budúcej zmluve bolo už skôr právoplatne rozhodnuté rozsudkom Okresného súdu Prešov z 9. októbra 2002 č.k. 7 C 84/2000-144 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 13. júla 2004 sp. zn. 3 Co 10/2003.

K tejto žalovaným tvrdenej vade konania treba uviesť, že § 237 písm. d/ O.s.p. dopadá na prípady, v ktorých súd rozhodol napriek tomu, že mu v tom bránila prekážka veci právoplatne rozhodnutej (§ 159 ods. 3 O.s.p.). Ak súd zistí, že v tej istej veci bolo právoplatne rozhodnuté, konanie bez ďalšieho zastaví (§ 104 ods. 1 O.s.p.). Právoplatné rozhodnutie tvorí prekážku už raz rozsúdenej veci vtedy, ak v novom konaní ide o to isté, o čo išlo v prechádzajúcom rozhodnutí; musí ísť o totožnosť osôb a aj o totožnosť predmetu konania, opierajúci sa o rovnaké skutkové okolnosti.

Dovolací súd je zhodného názoru ako odvolací súd, že žalovaným označené rozhodnutie súdu (vo veci vedenej pred Okresným súdom Prešov pod sp. zn. 7 C 84/2000) nezakladá pre toto konanie prekážku veci právoplatne rozhodnutej (§ 159 ods. 3 O.s.p.), nakoľko v ich prípade sa predmet konania neopiera o rovnaké skutkové okolnosti. Vo veci Okresného súdu Prešov vedenej pod sp. zn. 7 C 84/2000 bola povinnosť žalovaného vrátiť bezdôvodné obohatenie vyvodzovaná z neplatného právneho úkonu, alternatívne z dôvodu zániku záväzku v zmysle § 50a ods. 3 Občianskeho zákonníka (záväzok zo zmluvy o budúcej zmluve zaniká, pokiaľ okolnosti, z ktorých jej subjekty pri vzniku záväzku vychádzali, sa do tej miery zmenili, že nemožno spravodlivo považovať, aby sa zmluva uzavrela) a tiež z potvrdení o zaplatení preddavku. V prejednávanej veci (ktorá je predmetom dovolacieho prieskumu) povinnosť žalovaného vrátiť bezdôvodné obohatenie sa vyvodzuje len z dôvodu nenaplnenia obsahu zmluvy o budúcej zmluve v tom, že kúpna zmluva nebola uzavretá v lehote, ktorá bola dohodnutá v zmluve o budúcej zmluve a ani neskôr spôsobom stanoveným v § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka. So zreteľom na to dospel dovolací súd k záveru, že v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. d/ O.s.p.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom jeho rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu. Možnosť založiť prípustnosť dovolania neznamena, že by odvolací súd bol oprávnený vysloviť prípustnosť dovolania úplne ľubovoľne - zákon jeho voľnú úvahu ohraničuje do rámca posúdenia zásadnosti rozhodnutia po právnej stránke. Dovolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že o rozhodnutie odvolacieho súdu po právnej stránke zásadného významu ide nielen vtedy, ak odvolací súd posudzoval právnu otázku, ktorá má po právnej stránke zásadný význam z hľadiska rozhodovacej činnosti súdov vôbec (majúci všeobecný dopad na prípady obdobnej povahy), ale predovšetkým a zároveň vtedy, ak mala posudzovaná otázka zásadný význam pre rozhodnutie v konkrétnej prejednávanej veci. Potom platí, že zásadný právny význam nemá posúdenie takej právnej otázky, ktorá pre rozhodnutie vo veci nebola určujúca, prípadne vybočuje z právneho rámca, podstatného pre rozhodnutie súdu v konkrétnej veci. V prípade dovolania pripusteného odvolacím súdom v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), a to práve v konkrétne vymedzenej otázke. V dovolacom konaní môžu byť v takom prípade predmetom súdneho posudzovania iba právne otázky, a to len v rozsahu vymedzenej právnej otázky zásadného právneho významu [na riešenie iných právnych otázok ani skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený ani vybavený procesnými prostriedkami (§ 243a ods. 2, veta druhá O.s.p.)]. Dovolací súd v nadväznosti na to konštatuje, že práve so zreteľom na vyššie uvedené medze dovolacieho prieskumu v danom prípade nepreskúmaval správnosť skutkových záverov odvolacieho súdu, ani opodstatnenosť námietok skutkovej povahy; v danom prípade dovolací súd nepreskúmaval ani správnosť právnych záverov súdov o iných právnych otázkach (vrátane tých ktoré namietal žalovaný), než otázky, na riešenie ktorej bola vyslovená prípustnosť dovolania. Vzhľadom na uvedené dovolací súd neposudzoval otázku vzniku bezdôvodného obohatenia, možnosti uplatnenia práva na súde (actio nata), začiatku plynutia (objektívnej a subjektívnej) premlčacej doby a ich skončenia a iné. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Úlohou dovolacieho súdu v prípade dovolania, odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci, je posúdiť, či odvolací súd na zistený skutkový stav použil správny predpis a či ho aj správne interpretoval.

V nadväznosti na vyššie uvedený výklad dovolacieho súdu k § 238 ods. 3 O.s.p. a k spôsobu vymedzenia dovolacej otázky dovolací súd pristúpil k posúdeniu odvolacím

súdom pripustenej právnej otázky, t.j. či objektívna premlčacia doba uvedená v § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka na vydanie bezdôvodného obohatenia plynie (prípadne za akých okolností) aj počas konania začatého podľa § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že objektívna premlčacia doba uvedená v § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka na vydanie bezdôvodného obohatenia z dôvodu uplatnenia práva pred súdom (vrátane práva uplatneného podľa §50a ods. 2 Občianskeho zákonníka) neplynie za predpokladu splnenia zákonných podmienok uvedených v § 112 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd preto správne pripustil právnu možnosť spočívania (zastavenie plynutia) premlčacej doby v závislosti od práva uplatneného pred súdom podľa § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka (konania o nahradenie prejavu vôle s uzavretím zmluvy súdnym rozhodnutím), avšak nesprávne posúdil splnenie podmienok stanovených v § 112 Občianskeho zákonníka pre spočívanie premlčacej doby. Premlčacia doba môže v zmysle § 112 Občianskeho zákonníka spočívať, ak 1/ veriteľ uplatnil právo na súde a 2/ v začatom konaní riadne pokračuje. V danom prípade nedošlo k splneniu žiadnej z uvedených podmienok. Žalobca ako veriteľ neinicioval súdne konanie v zmysle § 50a ods. 2 Občianskeho zákonníka; vo veci Okresného súdu Prešov sp. zn. 7 C 84/2000 bol žalobcom dlžník a v danom konaní sa ani riadne nepokračovalo. Zastavenie konania v dôsledku realizácie dispozičného práva žalobcom podľa § 96 ods. 1 O.s.p. nemožno považovať za riadne pokračovanie v konaní. Pokiaľ došlo k zastaveniu konania v dôsledku späťvzatia žaloby, prihliada sa na vec, ako by ku konaniu vôbec nedošlo (obdobne napr. R 54/92). Z uvedeného teda vyplýva, že zastavené súdne konanie vo veci Okresného súdu Prešov sp. zn. 7 C 84/2000 nemá žiaden právny dopad na plynutie premlčacej doby pri práve na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia podľa § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Nakoľko odvolací súd pri posudzovaní splnenia podmienok pre spočívanie premlčacej doby v zmysle § 112 Občianskeho zákonníka vychádzal z iného než vyššie uvedeného právneho názoru, jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Uvedené zistenie má za následok, aby dovolacím súdom bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Právny záver vyslovený dovolacím súdom v tomto rozhodnutí je záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. novembra 2009

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková